

кваліфікаційної класифікації (групи з оплати) установлюють на кожен рік у галузевих угодах з урахуванням регіональних особливостей (у землях) [5, с. 68—69]. Подібні напрацювання після адаптації до вимог вітчизняного законодавства може бути реалізовано в діяльності судово-експертних установ України.

Слід зауважити, що, крім тарифної системи оплати праці, посилюється тенденція до індивідуалізації заробітної плати з огляду на результати оцінювання конкретного працівника. Науковцями доведено, що працівники установи, які мають однакову кваліфікацію, займають однакову посаду або виконують таку саму роботу, завдяки своїм природним здібностям, ініціативі, досвіду тощо можуть досягати різних результатів у роботі. Ця різниця має відображатись також у рівні заробітної плати. У процесі роботи з персоналом в установах Західної Європи значна увага приділяється формуванню системи мотивації та стимулювання персоналу.

Упровадження інновацій у сфері управління персоналом в Україні відбувається переважно в установах, де домінує іноземний капітал і разом з інвестиціями проникають інновації не тільки у виробничі технології, а й у сферу управління установою. До того ж отримали поширення не тільки окремі складові, але й загалом модель управління персоналом європейського типу. Переконані, що для розробки системи мотивації продуктивної праці в судово-експертних установах із використанням закордонного досвіду слід урахувати, перш за все, особливості та національні традиції, а також менталітет працівників. Орієнтиром буде залишатись позитивний досвід європейських країн, а також можливості його впровадження у вітчизняну практику. Також акцентуємо на тому, що судово-експертні установи України часто не використовують сучасні методи адаптації працівників. Це може бути пов'язано із тим, що їхні керівники не бажають витрачати ані часу, ані коштів, що є вкрай необхідним для розвитку системи адаптації на інноваційних засадах.

Перелік джерел посилання

1. Людський розвиток в Україні : інноваційний вимір : колективна монографія / за ред. Е. М. Лібанової. Київ, 2008. 328 с.
2. Лисак В. Ю. Інновації в управлінні персоналом: зарубіжна та вітчизняна практика. *Агросвіт*. 2013. № 9. С. 54—60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2013_9_14 (дата звернення: 28.08.2023).
3. Renton J. Coaching and Mentoring : What They Are and How to Make the Most of Them. New York, 2009.
4. Родченко В. В. Международный менеджмент: учеб. пособ. Киев, 2002. 240 с. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/1008/42/> (дата звернення: 28.08.2023).
5. Зарубіжний та міжнародний досвід регулювання соціально-трудових відносин та соціального захисту населення / за ред. канд. економ. наук С. В. Мельника. Луганськ, 2005. 180 с.

Актуальні питання судової експертизи і криміналістики

Дмитро Ус,

Дніпропетровський НДІСЕ, м. Дніпро, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-8542-2876>,
e-mail: expertus@i.ua

Визначено поняття криміналістики, криміналістичної експертизи, а також значення судової експертизи під час проведення процесуальних дій слідчими органами й органами досудового розслідування. Наведено класифікацію судових експертиз.

Ключові слова: криміналістика; криміналістична експертиза; предмет криміналістики; судова експертиза; види судових експертиз.

Relevant Topics in Forensic Sciences and Criminalistics

Dmitry Us

This research defines the terms “criminalistics”, “forensic sciences”, “crime lab examination” during conducting offence proceedings by crime and pre-trial investigation authorities. Forensic examinations classifying is provided.

Keywords: criminalistics; crime lab examination; subject of criminalistics; forensic examination; types of forensic examinations.

Криміналістика — це наука про закономірності злочинної діяльності та її відображення у джерелах інформації, які є основою для розроблення засобів, прийомів і методів збирання, дослідження, оцінки й використання доказів з метою розкриття, розслідування, судового розгляду та попередження злочинів.

Предмет криміналістики є багатограним і складним. У юридичній літературі багато різних визначень предмета криміналістики: як науки про розслідування злочинів, як науки про розкриття злочинів або науки про сукупність технічних засобів, тактичних прийомів і методичних рекомендацій. Останнім часом криміналістику визначають як науку про технології та засоби практичного слідознавства у кримінальному судочинстві. Однак усі ці визначення звужують реальний предмет криміналістики та закономірності, що вивчає ця наука.

За своєю природою криміналістика — це юридична наука. Така думка сформувалася в 1952—1955 рр. і згодом стала панівною у правознавстві.

Криміналістична експертиза — вид судової експертизи, яка досліджує сліди — докази, що їх залишають люди й речі, для розв'язання ідентифікаційних, діагностичних або ситуаційних завдань. Криміналістичні експертизи проводять фахівці у судово-експертних установах.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про судову експертизу», судово експертиза — це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів із метою надати висновок із питань, що є або будуть предметом судового розгляду [1].

Судово-експертну діяльність здійснюють на принципах законності, незалежності, об'єктивності й повноти дослідження.

Під час проведення експертизи, на відміну від інших процесуальних дій, суттєві для справи факти можна встановлювати за відсутності слідчого (або суду). Ця особливість дає змогу пояснити, чому законодавець обумовив систему додаткових процесуальних гарантій, дотримання яких покликано сприяти достовірному, повному й об'єктивному встановленню фактів експертом і всебічній перевірці його висновків слідчим та судом. Експертизу слід призначати тільки тоді, коли у цьому насправді є потреба, коли без відповіді експерта на певні питання неможливо з'ясувати істину у справі. Неприпустимо призначати експертизу для розв'язання питань, що потребують таких спеціальних знань, які не виходять за межі професійної підготовки слідчого, прокурора або судді, тобто на розв'язання експерта не ставлять питань правового характеру.

Судові експертизи класифікують за різними підставами. За своєрідністю предмета спеціальних пізнань їх поділяють на кілька класів: криміналістичні, судово-медичні, судово-психіатричні, судово-психологічні, судово-фармацевтичні та фармакологічні, фізико-технічні, хімічні, товарознавчі, екологічні й деякі інші. Зі свого боку кожний названий клас поділяється на роди, види й підвиди. Так, усі криміналістичні експертизи поділяються на традиційні та нетрадиційні. Традиційні охоплюють такі види експертиз, як дактилоскопічна, судово-почеркознавча, авторознавча, судово-балістична, техніко-криміналістична експертиза документів та ін. Нетрадиційні — це експертиза матеріалів, речовин та виробів (нафтопродуктів, паливно-мастильних, лакофарбових матеріалів і покриття тощо), фоноскопична та фонетична експертизи та ін.

Найпоширенішим видом судової експертизи є криміналістична. Криміналістична експертиза — це лабораторне дослідження об'єктів з метою встановлення їхнього фактичного стану; можливості проведення певних дій; обставин, за яких проведені дії; невидимих слідів зашифрованого змісту; групової належності об'єктів або їх то-тожності [2]. Така експертиза потребує застосування спеціальних криміналістичних знань. Її об'єктами можуть бути: тексти документів та підписи на них; відбитки печаток і штампів; сліди рук, ніг, знарядь злочину й інструментів, транспортних засобів; зброї, боєприпаси тощо. Залежно від об'єктів дослідження криміналістичні експертизи поділяють на почеркознавчу, техніко-криміналістичну експертизу документів, трасологічну, судово-балістичну та ін.

Криміналістичну експертизу будь-якого роду або виду завжди супроводжує дія, передбачена законодавством: складання висновку експерта. Висновок експерта як один із самостійних видів доказів фігурує в суді, у ньому описують перебіг проведеного дослідження, його результати; висновок експерта — це спеціальний процесуальний документ, без якого неможлива сама процедура встановлення всіх обставин, що мають значення для кримінального або цивільного процесу. Незалежно від об'єкта та предмета дослідження, для кожного висновку експерта характерні певні спільні ознаки: у ньому відображено спеціальні пізнання експерта в будь-якій галузі знань науки, техніки, мистецтва або ремесла. До цього переліку не належать лише правові, юридичні знання, оскільки було б неправомірно посадовим особам, які апріорі мають такі знання (слідчим, суддям), призначати таку експертизу, визнаючи тим самим власну професійну некомпетентність.

Основні вимоги закону до висновку експерта доволі повно та чітко регламентовано й окреслено здебільшого формальними підставами призначення та проведення самої експертизи.

Аналіз експертної, слідчої та судової роботи свідчить, що питання застосування нових і нетрадиційних методів дослідження як самим суб'єктом розслідування, так і запрошуваними ним фахівцями-криміналістами актуальні до сьогодні. Керівних роз'яснень та інструкцій у підзаконних нормативних актах (за умов дефіциту правового регулювання навіть на рівні закону) нині явно бракує.

Комплексний, усебічний підхід до вивчення проблеми методів дослідження, застосовуваних під час розслідування злочинів, дасть змогу зіставити законодавчу, кримінально-процесуальну конструкцію складів кримінально-процесуальних норм, проаналізувати практику застосування цих норм і виробити низку рекомендацій щодо правового регулювання використання методів дослідження.

Метою цього дослідження є аналіз наукових праць із цієї тематики та практики їх застосування у слідчій діяльності під час використання технічних, тактичних і методичних досягнень у криміналістичних дослідженнях.

Перелік джерел посилання

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 10.08.2023).
2. Шепітько В. Ю., Коновалова В. О., Журавель В. А. та ін. Криміналістика : підручник / за ред В. Ю. Шепітька. 4-те вид., перероб. і доп. Харків, 2008. 464 с. URL: <https://law.sspu.edu.ua/files/documents/books/library/17/shepitko.pdf> (дата звернення: 10.08.2023).